

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. דהן ואוירן ... שני שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ולא כתב ידי סופר מ"ט דכל המזויף לאו לגבי ספרא אזיל ומזויף וכמה אמר רב יצחק בן אלעזר כגון לך לך זה על גבי זה 1
- ב. בין עדים לאשרתא אפילו טובא נמי כשר ... דמטייט ליה ... בין עדים לשטר ... סהדי אטיוטא הוא דחתימי ... בי דינא אטיוטא לא חתימי..... 2
- ג. כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן האשרתא שבו אלא מן העדים שבו..... 3
- ד. לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו שיטה אחת פסול ... דלמא גיזו לעילאי וכתב הוא ועדיו בשיטה אחת..... 4
- ה. שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר..... 5
- ו. שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול..... 5
- ז. שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר..... 6

דף קסג.

א. דהן ואוירן ... שני שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ולא כתב ידי סופר מ"ט דכל המזויף לאו לגבי ספרא אזיל ומזויף וכמה אמר רב יצחק בן אלעזר כגון לך לך זה על גבי זה

כבר התבאר לעיל דף קסב. שידקדקו העדים¹ שלא ירחיקו חתימתם מהכתב של השטר רוחב שני שיטין ואם הרחיקו פסול², ואפילו כתוב בסוף השטר שריר וקים.

¹ שו"ע ונו"כ מה 1

² ביאר הסמ"ע שלא נעשה כתיקון חז"ל, משום שיש לחוש שמא יחתוך השטר ויכתוב בשתי השורות הריקות מה שירצה ונמצא חתימת העדים מתחת לשטר המזויף, אבל כשאין רוחב שתי שורות אין חוששין לזה. ואין לחוש שאף בלא שיחתוך יוסיף באותו שטר מה שירצה ויכתוב לבסוף שריר וקים, ואז למדין משיטה אחרונה, דכיון שנתבאר בסימן מד שבזמנינו כותבים בכל שטר שריר וקים, נמצא שיהיה כתוב כאן ב' פעמים שריר וקים, ואינו כשר בכה"ג א"כ נשאר שורה בין שטר לעדים, והש"ך כתב דבלא"ה יש לחוש שיכתוב בשורה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שני שיטין³ שאמרו אלו הן ואוירן, כגון ל' בשיטה ראשונה וק' בשיטה שניה⁴, ובכתב ידי עדים⁵ שהיא גסה⁶, שסתם עדים אינם כותבים בכתיבה דקה כמו הסופר ולא כתב ידי סופר, שכל המזייף אינו הולך אצל הסופר, ולכן הריוח הוא יותר גדול משל כתב סופר⁷.

ב. בין עדים לאשרתא אפילו טובא נמי כשר ... דמטייט ליה

... בין עדים לשטר ... סהדי אטיוטא הוא דחתימי ... בי

דינא אטיוטא לא חתימי

כבר התבאר לעיל שם שלא ירחיקו העדים חתימתם מהכתב של השטר רוחב שני שיטין ואם הרחיקו פסול⁸, ואפילו כתוב בסוף השטר שריר וקים,

שלפני אחרונה מה שירצה, ואפילו כתוב כבר שריר וקים בסוף השטר, יכול למחוק ולקיים המחק. ובנחל יצחק הביא מדברי השו"ע באהע"ז סימן קל שבהרחיק ב' שיטין ובעדי מסירה כשר בגמ', והבי"ש שם כתב שבשטרות לא מהני עדי מסירה.

³ שו"ע וונ"ב שם ח מ

⁴ ואויר בין שני שיטות, אבל אין צריך שיהיה הל' פונש בקו של כ' פשוטה, דא"כ צריך להיות חלל בין השיטות כשיעור ב' אוירים, זה לא אמרינן, דיכול לכוון כתיבתו שלא יפגוש למ"ד בכ' פשוטה, סמ"ע (סקי"ח)

⁵ נראה לי דהיינו דוקא לענין דיעבד אמרינן דבזה לא נפסל השטר, משום דדרך סתם בני אדם בכתיבה גסה, אבל לכתחילה בוודאי אפילו בזה אסור, ורבי שבתי בש"ס שם (בבא בתרא קסג, א) קאי על הברייתא דקתני הרחיק שני שיטין פסול, דהיינו דיעבד, אבל לא מסתבר לסמוך על זה לכתחילה, וכן משמע מדברי המחבר לעיל סימן מ"ב (סעיף ג). תפארת יעקב שם יא

⁶ ואי משערין בכתב אותן עדים החתומים על שטר זה, או בכתב עדים דעלמא, נסתפק בדרכי משה (הארוך אות ח), והרמב"ן הביא בחידושו (ב"ב קסג. ד"ה כגון) בשם ירושלמי סוף פרק גט פשוט (שם פ"י ה"א) דאם כתב יד הסופר גם משל עדים, הולכין אחר כתב סופר ולעולם הולכין להקל, סמ"ע (סקי"ז)

⁷ בין שיזייף להוסיף בשטר זה שורה אחת ויכתוב לבסוף שריר וקים, בין שיזייף לחתוך שטר העליון ולעשות שטר חדש וכמו שכתוב בסמוך [סעיף י], אינו הולך אל הסופר לכתוב לו, ובאם כן היה שהלך אל הסופר, אפילו לא הניח אלא כשיעור שורה ומחצה דכתב דעלמא היה אפשר לזייף ולכתוב עליו שתי שורות מכתבת ידי הסופר

⁸ ביאר הסמ"ע שלא נעשה כתיקון חז"ל, משום שיש לחוש שמא יחתוך השטר ויכתוב בשתי השורות הריקות מה שירצה ונמצא חתימת העדים מתחת לשטר המזויף, אבל כשאין רוחב שתי שורות אין חוששין לזה. ואין לחוש שאף בלא שיחתוך יוסיף באותו שטר מה שירצה ויכתוב לבסוף שריר וקים, ואז למדין משיטה אחרונה, דכיון שנתבאר בסימן מד שבזמנינו כותבים בכל שטר שריר וקים, נמצא שיהיה כתוב כאן ב' פעמים שריר וקים, ואינו כשר בכה"ג אא"כ נשאר שורה בין שטר לעדים, והש"ך כתב דבלא"ה יש לחוש שיכתוב בשורה שלפני אחרונה מה שירצה, ואפילו כתוב כבר שריר וקים בסוף השטר, יכול למחוק ולקיים המחק. ובנחל יצחק הביא מדברי השו"ע באהע"ז סימן קל שבהרחיק ב' שיטין ובעדי מסירה כשר בגמ', והבי"ש שם כתב שבשטרות לא מהני עדי מסירה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואפילו ידוע שלא הוסיף ולא זייף בו כלום, כיון שלא נעשה כתיקון חז"ל כיון שיכול להזדייף. ואפילו מילאו השני שיטין בטיוט של נקודות וקוים שלא יוכלו לכתוב שם פסול. שלא יאמרו שהעדים התמו על הטיוט, והיינו שמעידים שבפניהם נתמלא בטיוט, ולא יחשדו את בעל השטר שמחק וטייט, ואינם מעידים על עיקר השטר.

הרחיק הקיום⁹ מהשטר שיטה אחת או שתים או יותר, ומילא כל הריוח שריטות דיו, כשר שהרי אינו יכול לזייף, ואין לומר שהבי"ד קיימו השריטות כדאמרינן כאן גבי עדים, דבי דינא אטיוטא לא התמי אלא על גופו של שטר.

ודוקא שמילא שם שריטות דיו שיכולין לראות בין השריטות, ונראה חלק בין השריטות שלא היה כתוב שם שום דבר תחת השריטות¹⁰, אבל אם מילא כל החלק דיו פסול, יש לחוש שמא היה שם שטר אחר וקיימוהו והוא כתב שטר זה בגליון שלמעלה וחתם העדים והרי הקיום מקיימין אותו¹¹, ויש פוסלין¹² גם בשריטות, דסבירא להו גם בי דינא התמו אטיוטא ושמא אטיוטא התמו כדאמרינן גבי עדים לעיל.

דף קסג:

ג. כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן האשרתא שבו

אלא מן העדים שבו

⁹ שו"ע ונו"כ מו ב

¹⁰ לבוש וסמ"ע שם עה

¹¹ מיהו הש"ך (סקפ"ו) כתב דמכל מקום יש לחוש שמא היה כתוב חובתו ומוחקן, ועיין תומים דלא נראה דהא בידו להותכו, ואם הלוח לא חס ואבירה מדעת הוא אנן איך נחוס דהא בידו כל שעה להותכו טרם שמביאו לב"ד לקיימו. אורים צז

¹² דסבירא ליה להרי"ף (ב"ב עה ב) והרא"ש (שם פ"י סי' ד) דר' יוחנן (שם קסג א) פליג וסבירא ליה דגם ב"ד אטיוטא התמי, והש"ך (שם) והסמ"ע בדרישה (סעיף כח) הכריעו כדעת הראשון, וכן נכון בלי פקפוק, ועיין תומים ס"ק ל"ד מש"כ בישוב דעת הלוח, ע"ש אורים שם צח

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שטר הבא הוא¹³ ועדיו על המחק¹⁴ והקיום מלמטה על הנייר¹⁵, אין מקיימין אותו מדייני הקיום אלא מעדים שלמעלה, שמא הקיום היה רחוק מהשטר הרבה, והיה הריוח מלא שריטות של דיו, וחתך גוף השטר ומחק השריטות וכתב השטר הוא ועדיו על המחק. ולפי היש פוסלין לעיל בשריטות משום דסבירא להו דבי דינא נמי אטייטא חתמי, הכא מכשירין לקיימו מדייני הקיום, דודאי לא היה שם שטר מקויים שקיימו רחוק מהחתימות ומלאוהו בשריטות, דהא לדידהו אין מקיימין שטר בכהאי גוונא שמא יאמרו בי דינא אטייטא חתימי ומעולם לא קיימוהו.

ד. לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו שיטה אחת פסול... דלמא גיזו לעילאי וכתב הוא ועדיו בשיטה אחת

צריך שיהיה¹⁶ הקיום סמוך לחתימת העדים, ואם היה בין הקיום ושטר ריוח שיטה אחת ושני אוררים, הקיום לבדו פסול¹⁷ והשטר כשר אלא שאינו מקויים, דחיישינן שמא יחתוך השטר שנתקיים ויזיף באותה שיטה שטר

¹³ שו"ע ונו"כ שם לג

¹⁴ והא דלא כתב דבלא"ה פסול דיש לחוש שהי' כתוב במקום המחיק' שטר ועדי' אחריו' ומחקו וכתב עליו שטר ועדי' והניח הקיום לקיים זיופיה י"ל דמייירי אפילו הי' השטר כתוב על נייר שאינו קלף דא"א למחוק הכתב ולכתוב שטר אחר דלא יהא ניכר אפ"ה חיישינן שהי' שטר כתוב עליו מלמעל' רחוק מן הקיום וביניהן הי' מלא שריטות דיו וזה יכול בקל למחוק ולכתוב במקומו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז דלא נהירא דסתם שטר בכל גוונא מייירי אלא נ"ל דהא בש"ס גופיה יש להקשות בן כו' וצ"ל דס"ל להש"ס דלעולם לא חיישינן שימחוק השטר עם העדי' דשמא יתברר אח"כ הזיוף ע"י דייני קיום שלא קיימו מעולם עדי' שהם חתומי' על המחק ונמצא יפסיד שטרו לגמרי לכך חיישינן שחתך למעל' כל השטר ונמצא עדין גוף השטר בידו ואם יתברר הזיוף יוציא גוף השטר שעדי' חתומי' בו ולזה דקדק הרמב"ם שלא כתב כלשון הש"ס וחתך למעל' כו' אלא חתך גוף השטר דר"ל שנשאר עוד אצלו כנ"ל ולפ"ז אם כתוב בקיום אנהנו ב"ד כתיבנא לקיום סמוך לשטר ממש וכה"ג כשר ולכן כתב הטור דין זה בשם הרמב"ם וכן נ"ל עיקר עכ"ל

¹⁵ עיין תומים (סקל"ג) שהעלח שאם הקיום נכתב מאחורי השטר או בצדי הגליון, א"כ ליכא למיחש בזה דהיה מקום משריטות וכתב עליו שטר כשר, והוא דנכתוב בקיום שטר דנא כתב על מחק דתו ליכא למיחש, ומכל שכן אם נזכר בקיום שם המלוה והלוה וזמן וסכום המעות דתו ליכא למיחש אם נכתב על הגליון או מאחורי השטר, וכמו כן אם כתב על נייר שאינו סובל לכתוב והדר למחוק דפשיטא דכשר, שו"ע ונו"כ שם לא

¹⁷ אע"ג שבעדים לעיל התברר שני שיטות ושני אוררים עדים אינם יכולים לדקדק מבלי להניח פנוי שיטה אחת בין חתימתן לשטר, משא"כ ב"ד דיכולים לדקדק, סמ"ע (סקע"ז). ואם כתבו בקיום שהיה שטר יותר משיטה אחת, או שלא חתמו עדים בשיטה אחת רק זה תחת זה, תו ליכא חשש וכשר, ש"ך (סקפ"ה), ופשוט.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ושני עדים בשיטה אחת, דקיימא לן להלן שהוא שטר ונמצא הקיום מקיימו
והרי מזוייף הוא.

אם הנייר קצר למטה ולא יוכלו לקיימו תחת הכתב, יכולין¹⁸ לכתוב הקיום מן הצד או
מאחוריו¹⁹.

ה. שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר

היה השטר כולו²⁰ עם כל עדיו בשיטה אחת כשר, דליכא למיחש למידי.

ו. שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול

שטר שכולו²¹ הוא בשיטה אחת ועדים התומים בשיטה אחרת פסול, דשמא
הרחיקו העדים שיטה אחת, ובא זה וחתך כל השטר, וחזר וכתב שטר זה
בשיטה זו, ונמצא העדים התומים על הזיוף. וכן אם השטר כולו הוא ב'
שיטין, אלא שהשיטה הראשונה נחתך תחלתה והשטר מתחיל באמצע
השיטה פסול²².

¹⁸ אבל אם אין זה אפשר לא מהני דידיביק ביה נייר ויקיים ויעשה סימן, דאי אפשר להשמר מזיוף, המניד
משנה (פכ"ז ממלוה ולוה ה"ו) וסמ"ע (סקע"ה). והש"ך (סקפ"ד) כתב דאין לדחות דברי גאון ועושים כך, ועושין
סימן דהיינו שכותבין על גוף שטר מילה אחת ובקיום כותבין אותו שטר שמילה ההיא נכתב מקוים, ואם כן
איך אפשר לזייף הא יש לדמות כתב לכתב, וכ"כ הכנה"ג (הגב"י אות נו) בשם הרשד"ם (הו"מ סי' רסג)
והמב"ט (ח"ב סי' ח) דכשר.

¹⁹ וצריך לכתוב בו שהוא על הגליון, דאל"כ דילמא יחתוך השטר הכתוב בצדו ויכתוב מצד השני של גליון
שטר ויחתום עדים, ויכתוב אחר כך דהקיום מעבר לדרף ויגבה שלא כדון, ש"ך (סקפ"א). וכן כשכותב מאחוריו
צריך לכתוב כן, דאל"כ חיישינן דילמא למעלה מקיום היה השטר ועליו היה סובב הקיום, והוא חתכו וכתב
מצד השני של זה הקיים שטר, ולכך צריך לכתוב בו שהוא על שטר הנכתב מעבר לדרף, או שלא יתחילו
לכתוב הקיום תיכף בראש עמוד רק יניחו שורה פנוי, א"כ ליכא למימר דהיה שטר למעלה מקוים, דאין רשאיין
להניח רווח בין השטר לקיום כדלקמן וחוקה דעשו כהוגן ובהלכה, ש"ך (סקפ"ב).

²⁰ שו"ע ונו"כ מה יט

²¹ שו"ע ונו"כ שם יח

²² רמ"א וסמ"ע שם, דחיישינן שמא סימו השטר באמצע שיטה והניחו הנשאר חלק ועוד שיטה תחתיה
ובשיטה השלישית חתמו העדים, וזה חתך כל הכתב ובשיטה ומחצה לפני חתימת העדים כתב כל מה שרצה,
והרי העדים התומים על הזיוף, והקשה הסמ"ע סק"מ דהא אמרינן לעיל סעיף י דלא חשדינן לעדים שיחתמו
באופן שיכול להודיף, וה"נ יכול להודיף, ותיירץ דשאני הכא דאיכא ריעותא שהשטר מתחיל באמצע שיטה,
והש"ך לא ניחא ליה בתירוץ הסמ"ע, דמשום ריעותא כזו לא מסתבר לחשוך בעדים, ונשאר בצ"ע על הרמ"א.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ז. שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר

שטר שכתוב²³ על נייר מחוק וגם מקום חתימת העדים היה מחוק כשר²⁴, ובלבד שלא יהא שום שנוי בין המחק של השטר לבין המחק של חתימת העדים, ועל כן אין לעדים לחתום על שטר של נייר מחוק²⁵ אא"כ נמחק הכל בפניהם וביום אחד²⁶.

וכן ה"ה שלא יהא שנוי בשטר עצמו בין חלק אחד לשאר השטר, דאל"כ יש לחוש שימחק חלק מהשטר ויכתוב שם מה שירצה²⁷.

בשטר שאין בו שום מחק, אף על פי שיש ריוח גדול בין חתימת העד לחתימת השני, השטר כשר²⁸.

²³ שו"ע ונו"כ שם כ

²⁴ שאם אין שנוי לא איכפת לן במה שהנייר מחוק, אבל כשיש שנוי יש לחוש שמתחלה היה הכל מחק, ולאחר שחתמו העדים מחק כל מה שהיה כתוב בשטר וכתב שם שטר אחר, וחתימת העדים השאיר במקומו, וע"י השנוי אפשר להכיר בין נמחק פעם אחת לבין נמחק ב' פעמים (ומסתבר דאיירי שאי אפשר להכיר איזה נמחק פעם אחת ואיזה נמחק ב' פעמים, דאל"כ אם מכירים שמקום השטר לא נמחק רק פעם אחת אין לחוש לזה).

²⁵ שאם לא כן יש לחוש שמא מקום החתימות נמחק ב' פעמים ומקום השטר פעם אחת, וכשימחק כתיבת השטר ויזיף שם יהיו ב' המחקים שוים, שהרי שניהם נמחקו ב' פעמים, ומה שהוצרך שיהא נמחק בפניהם, כתבו הסמ"ע והש"ך שבשעה שיבאו לחתום אינם מרגישים ההבדל רק לאחר הכתיבה והחתימה, ועוד כתב שהעדים אינם מודקדקים כ"כ להבחין כמו הב"ד.

²⁶ רמ"א שם, שאינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן ב' ימים.

²⁷ הש"ך סק"ל, ומה דנקט בשו"ע שנוי בין השטר לבין חתימת העדים משום שיכול למחוק כל השטר ולא יהא בו שנוי.

²⁸ רמ"א שם דאף אם יכתוב משוהו בריוח זה לא יהיה לו רק חתימת עד אחד, ואה"נ אם יש יותר מב' עדים חתומים ויש ריוח בין חתימת הראשון לשני, פשוט שהשטר פסול משום שיכול לחתוך עד הריוח ולכתוב ועדיין יש לו חתימות שני עדים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

